

ความตายและความทรงจำ: การวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย¹

วีณา วุฒิจำนงค์²

Received: December 1, 2022

Revised: December 9, 2022

Accepted: December 21, 2022

บทคัดย่อ

เนื้อหาของเรื่องเล่าสามารถแสดงให้เห็นถึงประเด็นที่ตราตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้เล่าได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียและวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าตามแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลมาจากเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียจำนวน 17 เรื่อง ที่ตีพิมพ์ลงในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียมี 20 ประเด็น จัดกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ เนื้อหาเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย วาระสุดท้ายของผู้ตาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตาย ความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่อง และการอวยพรผู้อ่าน เนื้อหาที่ปรากฏในความถี่สูงคือเนื้อหาเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตาย และความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง อันเป็นลักษณะเด่นของเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาของเรื่องเล่าอาจสัมพันธ์กับโครงสร้างของเรื่องเล่าและการลำดับเรื่อง

คำสำคัญ: การวิเคราะห์เนื้อหา, โครงสร้างของเรื่องเล่า, ผู้เล่าเรื่อง, ความทรงจำ, ความตาย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ: การศึกษาสัมพันธ์สารเรื่องเล่าเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย”

² หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมล: weena.wtcn@gmail.com

Death and Memory: Content Analysis of Narratives about Experiences of Loss³

Weena Wutthichamnong⁴

Received: *December 1, 2022*

Revised: *December 9, 2022*

Accepted: *December 21, 2022*

Abstract

The content of narratives can indicate which topics are imprinted on the memory of the narrator. This article examines narratives about experiences of loss using a content analysis approach. Data are from seventeen experiences-of-loss stories published in an e-book called “Rueang Lao Haeng Khwam Khop Khun” (Narrative of Gratitude). Findings reveal that there are twenty narrative topics that can be classified into five groups; situations before death, the last moment of the dead, situations after death, the narrator’s opinion, and blessings from the narrator. The most frequently mentioned topics are the last moment of the dead and the narrator’s opinion. Findings indicate that the content of these narratives conform to narrative structure and follow chronological sequences of events.

Keywords: content analysis, narrative structure, narrator, memory, death

³ This article is a part of the research entitled “Rueang lao haeng khwam khop khun (narrative of gratitude): A study of narrative discourse about caring for patients with a terminal illness”

⁴ Affiliation: Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University
E-mail: weena.wtcn@gmail.com

1. บทนำ

เหตุการณ์สำคัญของชีวิตเป็นเรื่องที่มีค่าควรแก่การเล่า เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นทั่วไปในชีวิตประจำวัน (Labov & Waletzky, 1967) ด้วยเหตุนี้ เรื่องเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ในชีวิตของบุคคลจึงนับเป็นเรื่องเล่าที่มีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ความสูญเสีย นอกจากเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียของบุคคล จะทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวเหตุการณ์ ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อความสูญเสียนั้นแล้ว เรื่องเล่าดังกล่าว ยังมีบทบาทของการเป็นเรื่องราวเพื่อการเยียวยา ซึ่งช่วยบรรเทาความโศกเศร้าของผู้เล่าเรื่องได้อีกด้วย

ด้านประเด็นการวิจัย การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าที่ปรากฏในประเด็นหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจาก นักวิชาการ เนื่องจากการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้เล่าเรื่องให้ความสำคัญกับประเด็นใด การกล่าวถึง ประเด็นใดซ้ำหลาย ๆ ครั้ง หรือการให้รายละเอียดกับประเด็นนั้นมากกว่าเนื้อหาส่วนอื่น ๆ อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า ประเด็นนั้น เป็นประเด็นสำคัญที่อยู่ในความทรงจำหรือเป็นประเด็นที่กระทบใจผู้เล่าเรื่อง

อนึ่ง หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่อง “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” เป็นหนังสือที่รวบรวมเรื่องเล่าของผู้ที่มี ประสบการณ์ตรงในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย และการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วงท้าย รวมจำนวนทั้งสิ้น 43 เรื่อง ดังที่ พิมพิศา (Pimpisa, 2021, Preface) อธิบายไว้ในคำนำของหนังสือว่า หนังสือ “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” คือปฏิบัติการหนึ่งของชุมชนกรุณาเพื่อการอยู่และตายดี (compassionate communities) ที่สนับสนุนการเรียนรู้ความสูญเสีย การตาย และการดูแล เรื่องเล่าในหนังสือดังกล่าวมีเนื้อหาที่หลากหลาย และในเรื่องเล่าบางเรื่อง ผู้เล่าเรื่องก็อาจจะกล่าวถึงประสบการณ์ การสูญเสียสมาชิกในครอบครัว คนรู้จัก รวมไปถึงสัตว์เลี้ยงของตนอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ เรื่องเล่าที่ปรากฏในหนังสือดังกล่าวจึง นับเป็นตัวอย่างข้อมูลเรื่องเล่าภาษาไทยที่เหมาะสมแก่การใช้ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียของ บุคคล

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า เรื่องเล่าของผู้ที่มีประสบการณ์ความสูญเสียที่ปรากฏในหนังสือ “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” นั้นมีเนื้อหาที่หลากหลาย ประเด็นที่เล่ามีทั้งส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวการสูญเสีย ที่ผู้เล่าเรื่องประสบ และส่วนที่เป็นความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ผู้เล่าเรื่องส่วนใหญ่มัก เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ไปตามลำดับเวลา ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจสัมพันธ์กับองค์ประกอบโครงสร้างของเรื่องเล่าอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยส่วนหนึ่งที่ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์การสูญเสีย (Bennett & Vidal-Hall, 2000) และการสูญเสียพระบรมวงศานุวงศ์ที่ผู้เล่าเรื่องเคารพนับถือ (Akhawit et al., 2018; Prapassorn, 2018) แต่เท่าที่สำรวจพบก็ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์การสูญเสียบุคคลใกล้ชิดใน ภาษาไทย ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลชุดเดียวกัน คือศึกษาหนังสือเรื่อง “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” เท่าที่ปรากฏนั้นก็ เป็นบทความวิจัยที่ศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการเล่าเรื่อง (Weena, 2022) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องเนื้อหา ที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย เพื่อมุ่งตอบคำถามวิจัยว่า เรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียในภาษานั้น กล่าวถึงเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นใดบ้าง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียและวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าตามแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)⁵

3. สมมติฐานของการวิจัย

เรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียกล่าวถึงเนื้อหาหลากหลายประเด็น เนื้อหาที่ปรากฏในความถี่สูงคือเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตาย ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง และความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตาย

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแนวทางหนึ่งที่ปรากฏใช้กันอย่างกว้างขวาง (Hsieh & Shannon, 2005, p. 1277) การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นเรื่องกระบวนการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาอาจใช้การวิเคราะห์เอกสาร และการสื่อสารของมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นข้อความรูปแบบต่าง ๆ รูปภาพ เสียง หรือวิดีโอก็ได้ (Watcharin, 2019, p. 318) เป้าหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาคือเพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา (Downe-Wamboldt, 1992, p. 314)

4.2 แนวคิดเรื่องโครงสร้างของเรื่องเล่า (Narrative Structure)

แนวคิดเรื่องโครงสร้างของเรื่องเล่าเป็นแนวคิดที่มุ่งศึกษาองค์ประกอบโครงสร้างของเรื่องเล่า ลาบอฟและวาเลตสกี (Labov & Waletzky, 1967) ลาบอฟ (Labov, 1972, 2014) และลาบอฟและแฟนเชล (Labov & Fanshel, 1977) จำแนกองค์ประกอบโครงสร้างของเรื่องเล่าออกเป็น 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ส่วนเปิด (abstract) เป็นอนุพากย์ 1-2 อนุพากย์ซึ่งสรุปเรื่องราวทั้งหมดของเรื่องเล่า ปรากฏในส่วนต้นของเรื่องเล่า และทำหน้าที่แนะนำเรื่องเล่า รวมถึงทำให้เกิดการเริ่มเล่าเรื่อง

2. ส่วนปูเรื่อง (orientation) เป็นส่วนที่ทำให้เห็นฉากของเรื่องที่จะเล่าว่าเรื่องเล่านั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับใคร เกิดขึ้นที่ใด และเมื่อใด ส่วนใหญ่ส่วนปูเรื่องมักจะปรากฏในส่วนต้นของเรื่องเล่า แต่บางครั้งผู้เล่าเรื่องก็อาจให้ข้อมูลที่เพิ่มเติมนำมาเล่าเพิ่มเติมขึ้นภายหลังก็ได้

⁵ อ้างอิงตามแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาของคริปเพนดอร์ฟ (Krippendorff, 1980)

3. ส่วนดำเนินเรื่อง (complicating action) เป็นส่วนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดชุดของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันตามลำดับเวลา
4. ส่วนประเมินค่า (evaluation) เป็นส่วนที่ผู้เล่าเรื่องใช้เพื่อแสดงให้เห็นทรรศนะว่าเหตุใดตนจึงเล่าเรื่องนั้นและตนได้ค้นพบสิ่งใดบ้าง วิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันก็ย่อมทำให้เกิดประเด็นที่แตกต่างกัน
5. ส่วนคลายปม (result หรือ resolution) เป็นส่วนที่บอกให้ทราบว่าเรื่องเล่านั้นจะจบลงอย่างไร
6. ส่วนปิด (coda) เป็นอนุพากย์อิสระที่ปรากฏในช่วงท้ายของเรื่องเล่า ทำหน้าที่ยุติลำดับของส่วนดำเนินเรื่องและบ่งชี้ว่าเรื่องเล่านั้นจบลงแล้ว

4.3 งานวิจัยที่ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย

เบนเนตต์ และวิดัล ฮอลล์ (Bennett & Vidal-Hall, 2000) เขียนบทความวิจัยเรื่อง *Narratives of death: A qualitative study of widowhood in later life* งานวิจัยเรื่องดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องเล่าของหญิงหม้ายเกี่ยวกับการตายของสามี ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์หญิงหม้ายอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนให้สัมภาษณ์คนละ 2 ครั้ง คือให้สัมภาษณ์แบบเป็นรายบุคคลและแบบเป็นกลุ่ม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งหมดในช่วงคริสต์ศักราช 1997-1998 ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาหลักที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงมี 4 ประเด็น ได้แก่ 1. ลักษณะการตายว่าเป็นการตายแบบที่คาดการณ์ไว้หรือเป็นการตายที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน 2. ความสำคัญของการได้บอกกล่าวผู้ตาย 3. สถานที่ตาย และ 4. ผลกระทบทางอารมณ์ที่มีต่อผู้เล่าเรื่อง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่าดังกล่าวมีบทบาทในการแสดงการยอมรับเหตุการณ์สำคัญของชีวิตเพื่อเก็บเป็นความทรงจำ แสดงการรักษาความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับสามี รวมถึงเป็นวิธีการขอมเล่าเรื่องการตายของสามีให้ผู้อื่นฟังด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียในภาษาไทย ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง *เรื่องเล่าจากข่าวหนังสือพิมพ์ในสายพระเนตรสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ “จดหมายเหตุชาวบ้าน ชาวสมเด็จพระเจ้าสุวรรคตจากหนังสือพิมพ์”* (Prapassorn, 2018) บทความเรื่องดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และวิจารณ์พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เรื่อง “จดหมายเหตุชาวบ้าน ชาวสมเด็จพระเจ้าสุวรรคตจากหนังสือพิมพ์ Popular Chronicle From The Press, The Demise of the Princess Mother” ในฐานะที่เป็นผลผลิตทางการสื่อสารจากพระราชวงศ์สู่สาธารณะ และเพื่อพิจารณาสาระสำคัญจากพระนิพนธ์เรื่องนี้ด้วยแนวคิดเชิงการวิเคราะห์เอกสาร และการเล่าเรื่องที่ได้จากการอ่านตัวบท ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ปรากฏในพระนิพนธ์เรื่องดังกล่าวจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ 6 ประเด็น ได้แก่ 1. สาเหตุของการสวรรคตของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 2. ความโศกเศร้าและความสูญเสีย 3. พระประวัติของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 4. การแสดงความอาลัยและการไว้อาลัย 5. พระกรณียกิจของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 6. พระราชพิธีที่สืบเนื่องจากการสวรรคตของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื้อหาที่เป็นแก่นหลักของพระนิพนธ์เรื่องนี้คือเรื่องความโศกเศร้าและความสูญเสีย และเรื่องการแสดงความอาลัยและการไว้อาลัย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ในฐานะผู้เล่าเรื่อง มีจุดมุ่งหมายในการผลิตสาร 2 ระดับ คือระดับส่วนพระองค์ เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงความประทับใจของตนที่มีต่อเหตุการณ์ส่วนหนึ่งในฐานะพระธิดา และระดับที่ต้องการเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงเพื่อการศึกษาหรือร่วมรับรู้ในเหตุการณ์ที่น่าเสนอ

บทความวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ศึกษาเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียในภาษาไทยเช่นเดียวกันคือเรื่อง *ลักษณะเด่นของเนื้อหาจาก “เรื่องเล่า” ที่เร้าอารมณ์สะเทือนใจ ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช* (Akhawit et al., 2018) บทความดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเด่นและคุณค่าของเนื้อหาในเรื่องเล่าเหตุการณ์

สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ข้อมูลมาจากเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดอารมณ์สะท้อนใจจากเหตุการณ์สวรรคตที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ <https://storylog.com> ตั้งแต่เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2559 ถึงเดือนมกราคม พุทธศักราช 2560 จำนวน 56 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเด่นของเนื้อหาจากเรื่องเล่าในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย ผ่านการใช้ภาษาที่กล่าวถึงการสูญเสียอย่างตรงไปตรงมาและอย่างอ้อม รวมถึงการใช้ภาษาที่แสดงอารมณ์สะท้อนใจในลักษณะของการพรรณนาให้เห็นภาพของความโศกเศร้าเสียใจ 2. เนื้อหาที่กล่าวถึงการสวดดี ด้วยการกล่าวถึงพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตลอดจนการใช้ภาษาที่พรรณนาให้เห็นพระวิริยบารมีที่ทรงงานหนักเพื่อสังคม ด้านคุณค่าของเนื้อหาในเรื่องเล่าพบว่า เรื่องเล่าชุดดังกล่าวมีคุณค่า 3 ประการ คือ 1. คุณค่าด้านการศึกษาหรือให้ความรู้ เกี่ยวกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ 2. คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์ ในด้านคุณงามความดี ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่จะทำให้มนุษย์มีความแข็งแกร่งทางจริยธรรม เพื่อต่อยอดไปพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ต่อไป และ 3. คุณค่าด้านความเข้าใจในสังขารของชีวิต มองว่าชีวิตของมนุษย์ทุกคนล้วนต้องประสบในสิ่งเดียวกัน คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป และแก่นแท้ของมนุษย์คือการดำรงมั่นในความดี

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงข้างต้นจะเห็นว่า ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยของเบนเนตต์และวิดัล ฮอลล์ (Bennett & Vidal-Hall, 2000) เป็นข้อมูลที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงการตายของสามี ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้เล่าเรื่อง เป็นบุคคลที่ผู้เล่าเรื่องผูกพัน และเคยใช้ชีวิตร่วมกันเป็นเวลานาน ในขณะที่ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยของประภัสสร (Prapassorn, 2018) และอัศวีย์และคณะ (Akhawit et al., 2018) นั้นเป็นข้อมูลที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงการตายของบุคคลสาธารณะ ซึ่งในกรณีนี้คือพระบรมวงศานุวงศ์ที่ตนเคารพนับถือ ด้วยเหตุนี้ เนื้อหาที่ปรากฏในข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยแต่ละเรื่องจึงอาจมีส่วนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจะนำแนวคิดและงานวิจัยที่ได้ทบทวนข้างต้นมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจำแนกวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดด้านภาษาและภาษาศาสตร์ แนวคิดเรื่องโครงสร้างของเรื่องเล่า รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย

2. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเล่าจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่อง “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” (Pimpisa, 2021) ของโครงการชุมชนกรุณา กลุ่ม Peaceful Death ซึ่งเผยแพร่ทางเว็บไซต์ <https://peacefuldeath.co/activities/thanks-stories/> หนังสือ “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” เป็นหนังสือรวมข้อเขียนที่เจ้าของเรื่องเคยเผยแพร่ไว้ในเฟซบุ๊กส่วนบุคคล ประกอบด้วยเรื่องเล่าจำนวน 43 เรื่อง ของผู้เล่าเรื่องจำนวน 40 คน ข้อมูลเรื่องเล่าชุดดังกล่าวเป็นงานเขียนที่เขียนขึ้นในช่วงเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2563 ถึงเดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2564

3. คัดเลือกข้อมูล ข้อมูลเรื่องเล่าที่รวบรวมไว้ในหนังสือ “เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ” มีทั้งเรื่องของผู้เล่าเรื่องสูญเสียและไม่ได้สูญเสียผู้เป็นที่รัก ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะเรื่องของผู้เล่าเรื่องที่มีประสบการณ์ความสูญเสียเท่านั้น ได้ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้จำนวนทั้งหมด 17 เรื่อง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความสูญเสียที่ใช้ในงานวิจัย

ชื่อเรื่อง	ผู้เล่าเรื่อง	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตาย
1. เรียนรู้จาก “ก๊ิง”	ChachaandGrandpa	หลาน - ตา
2. ขอบคุณ “ต๋น” ลูกรักของแม่ก๊ิง	ครูก๊ิง	เจ้าของสุนัข - สุนัข
3. “พ่อไม่ห่วงอะไรแล้ว” อยู่และตายอย่างเบาใจด้วย Living will การปูเส้นทางสู่การตายดี	ปัญหาตา ผ่องนพคุณ	ลูก - พ่อ
4. เรื่องเล่าประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเพื่อสร้างกำลังใจและการจากไปอย่างสงบ	นฤมล	บุคลากรทางการแพทย์ - ผู้ป่วย
5. “การจากลาที่งดงาม”	Aree Mui	ลูก - พ่อ
6. “พ่อของฉัน” การดูแลด้วยรักและรักษาแบบประคับประคอง	นฤมล กุศลศิลป์	ลูก - พ่อ
7. ด้วยความรักของฉัน	นพวรรณ ช้างแก้ว	ลูก - แม่
8. นาที่สุดท้ายของพ่อและสมุดเบาใจของผม	อวิรุทธิ์	ลูก - พ่อ
9. วันนี้คุณเตรียมตัวตายแล้วรึยัง?	Chaiwat Kun	ลูก - แม่
10. บันทึกในวันครบรอบปีแห่งการจากไปของ “อาจารย์เขมานันท์”	รุ่งโรจน์ ไกรบุตร	ผู้ดูแล - ผู้ป่วย
11. 888 วันแห่งการประคับประคองและโอบรัก	คุณคิม	ลูก - แม่
12. ลาก่อน...น้ำนวล	เก้ เกศินี	เจ้าของสุนัข - สุนัข
13. เมื่อโควิดย้อนเวลาสู่อดีต บรรยากาศของความตาย การสูญเสียและความรัก	จอย	ภรรยา - สามี
14. คิดถึงยายจัง...	แพร	หลาน - ยาย
15. เฉียบสุด น่องรัก ความตาย.....เป็นของยังยืน	อาตุ้ย	รุ่นพี่ - รุ่นน้อง
16. ยายคือครูผู้แจ่มใส พร้อมอ้าโลก.....ไม่ประมาท	ณัฐพส วังวิญญู	หลาน - ยาย
17. กัปตันโอบแอร์ งานศพในฝันของเด็กชาย Home school	แม่ผิ้ง	แม่ - ลูก

4. วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียตามแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาจากประเด็นที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

6. ผลการวิจัย

ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงจำนวนทั้งสิ้น 20 ประเด็น สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) เนื้อหาเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย 2) วาระสุดท้ายของผู้ตาย 3) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตาย 4) ความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่อง และ 5) การอวยพรผู้อ่าน สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย

เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย	จำนวนเรื่องเล่าที่ปรากฏเนื้อหา (เรื่อง)
1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย	
1) ภูมิหลังของผู้ตาย	6
2) ภูมิหลังของผู้เล่าเรื่อง	4
3) ภูมิหลังของครอบครัว	2
4) ความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตาย	5
5) การเตรียมตัวตาย	3
6) ข้อดีของการเตรียมตัวตาย	2
7) เหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลง	5
8) การดูแลในช่วงระยะสุดท้าย	4
9) การสูญเสีย	2
2. วาระสุดท้ายของผู้ตาย	12
3. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตาย	
1) การจัดการเกี่ยวกับศพ	6
2) การส่งสารถึงผู้ตาย	7
3) ความระลึกถึงผู้ตาย	5
4) การขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	3
4. ความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่อง	
1) ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง	11
2) การยกย่องชื่นชม	5
3) การแสดงความคิดเห็น	4
4) ทัศนคติเกี่ยวกับความตาย	4
5) ความเข้าใจสัจธรรม	3
5. การอวยพรผู้อ่าน	1

ตารางที่ 2 แสดงเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียและจำนวนเรื่องเล่าที่ปรากฏเนื้อหานั้น ๆ จากตารางจะเห็นว่า เนื้อหาที่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตายประกอบด้วยเนื้อหาที่กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ 9 ประเด็น ได้แก่ ภูมิหลังของผู้ตาย ภูมิหลังของผู้เล่าเรื่อง ภูมิหลังของครอบครัว ความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตาย การเตรียมตัวตาย ข้อดีของการเตรียมตัวตาย เหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลง การดูแลในช่วงระยะสุดท้าย และการสูญเสีย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1.1 ภูมิหลังของผู้ตาย

เนื้อหาเรื่องภูมิหลังของผู้ตายคือการกล่าวถึงประวัติของผู้ตาย เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตาย เช่น ชื่อ ลักษณะนิสัย โรคประจำตัว การให้ข้อมูลเรื่องภูมิหลังของผู้ตายอาจช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจภาวะของการเป็นผู้ป่วยระยะสุดท้ายได้ดียิ่งขึ้น ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องภูมิหลังของผู้ตายจำนวน 6 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 1

...พ่อของฉันชื่อคุณพ่อจ่านงค์ พี่นเพเป็นคนจังหวัดสุรินทร์ แม่เคยเล่าให้พวกเราฟังว่าพ่อเป็นผู้ชายจิตใจดี เรียบร้อย มีน้ำใจ ชอบอ่านหนังสือเงียบ ๆ คนเดียว แม่เลยตัดสินใจเลือกพ่อเป็นคู่ชีวิต จนมีเรา 3 คนพี่น้อง

หลังจากที่พ่อกับแม่มีฉันซึ่งเป็นลูกคนกลาง พ่อเริ่มเปลี่ยนไป เริ่มติดเพื่อนและเริ่มดื่มเหล้า ดื่มมาเรื่อย ๆ จนในที่สุดพ่อก็ติดเหล้าอย่างหนัก หลายครั้งที่เราต้องไปตามหาพ่อกลับบ้าน บางครั้งพ่อก็ป่วยหนักจนอาเจียนเป็นเลือด ต้องเข้าโรงพยาบาลอยู่บ่อยครั้ง แต่พ่อก็ไม่เช็ด ซึ่งตรงนี้ในฐานะลูก ๆ เราพยายามหาวิธีเพื่อให้พ่อเลิกเหล้าแต่ไม่เคยสำเร็จ เราเข้าใจพ่อดี พ่อมีจิตใจอ่อนไหว การเลิกเหล้าต้องใช้พลังใจอย่างมาก และพ่อก็คงทำยาก เพราะเมื่อเพื่อนมีปัญหาหมักมาปรึกษาพ่อ และลงท้ายด้วยการตั้งดื่มเหล้า ด้วยคิดว่าเหล้าช่วยให้ลืม (ได้อินท่านพูดบ่อย ๆ) จนในที่สุดพ่อกับแม่ก็เลิกกันโดยพฤตินัย แยกกันอยู่บ้านคนละหลัง พี่น้องฉันต่างก็มีครอบครัว แต่ก็มาช่วยกันดูแลพ่อสมาเสมอ...

(“การจากลาที่งดงาม” โดย Aree Mui (Pimpisa, 2021, pp. 34-35))

ตัวอย่างที่ 1 พ่อของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงชื่อ ภูมิลำเนา และนิสัยของพ่อ พร้อมเล่าถึงประวัติชีวิตของพ่อตั้งแต่แต่งงานกับแม่ของผู้เล่าเรื่อง เริ่มติดสุรา เริ่มมีอาการป่วย จนถึงช่วงที่แยกทางกับแม่ของผู้เล่าเรื่อง ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องภูมิหลังของผู้ตาย

6.1.2 ภูมิหลังของผู้เล่าเรื่อง

เนื้อหาเรื่องภูมิหลังของผู้เล่าเรื่องคือการกล่าวถึงประวัติของตัวเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เล่าเรื่องนั้นสัมพันธ์กับผู้ตายในลักษณะใด ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องภูมิหลังของผู้เล่าเรื่องจำนวน 4 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 2

ดิฉันและทีมงานปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลและในชุมชน จ.ฉะเชิงเทรา แนะนำผู้ป่วย และญาติให้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง เพื่อให้ผู้ป่วยมีความสุขและจากไปอย่างสงบ

(เรื่องเล่าประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเพื่อสร้างกำลังใจและการจากไปอย่างสงบ โดย นฤมล

(Pimpisa, 2021, pp. 27-28))

ตัวอย่างที่ 2 ผู้ป่วยที่ผู้เล่าเรื่องเคยดูแลนั้นเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงอาชีพและขอบเขตหน้าที่การปฏิบัติงานของตน ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องภูมิหลังของผู้เล่าเรื่อง

6.1.3 ภูมิหลังของครอบครัว

เนื้อหาเรื่องภูมิหลังของครอบครัวคือการกล่าวถึงประวัติครอบครัวของผู้เล่าเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นทัศนคติที่สมาชิกในครอบครัวมีต่อความตาย ภูมิหลังของครอบครัวอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวยอมรับเรื่องการเตรียมตัวตายได้ง่ายกว่าครอบครัวที่มีทัศนคติเชิงลบต่อการเตรียมตัวตาย ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องภูมิหลังของครอบครัวจำนวน 2 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 3

ด้วยความที่มันเป็นคนที่คิดเรื่องตายมานาน การพูดคุยกับลูก ๆ ในเรื่องนี้จึงเป็นความธรรมดาของครอบครัวเรา อาจจะต่างกับบางครอบครัวที่ถือว่า การพูดเรื่องความตายเป็นกลางไม่ดี

(วันนี้คุณเตรียมตัวตายแล้วรึยัง? โดย Chaiwat Kun (Pimpisa, 2021, p. 97))

ตัวอย่างที่ 3 แม่ของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงแม่ของตนซึ่งมีทัศนคติที่ดีต่อความตาย จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถกล่าวถึงเรื่องความตายกันได้อย่างเสรี โดยไม่ถือเป็นกลางร้าย ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องภูมิหลังของครอบครัว

6.1.4 ความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตาย

เนื้อหาเรื่องความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายคือการกล่าวถึงความรัก ความผูกพัน ความใกล้ชิดระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตาย การกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวอาจช่วยย้่าให้ผู้รับสารรู้สึกตามได้ว่า ประสบการณ์ความสูญเสียนั้นอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้เล่าเรื่อง ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายจำนวน 5 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 4

ดีใจที่ได้พยายาไปกินสุกี้ที่ยายชอบมาก ทั้งวันเกิดยายและของแพรปนี้ ดีใจที่ได้นั่งจับมือยายในขณะที่ยายยังอยู่ ดีใจที่ได้บอกรักยายอยู่เสมอ ดีใจที่ได้เชย้กู่ดโน้ท์กับยายทุกคืน ดีใจที่ได้คอยเป็นพวยายเวลายายโดนแม่กับป้าดุตอนดื้อ และก็มีอีกหลายเรื่องที่เสียใจเพราะความเอาแต่ใจของตัวเองที่บางครั้งไม่ค่อยน่ารักเท่าไร

(คิดถึงยายจัง... โดย แพร (Pimpisa, 2021, p. 184))

ตัวอย่างที่ 4 คุณยายของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เล่าเรื่องเคยปฏิบัติร่วมกับคุณยาย เมื่อครั้งคุณยายยังมีชีวิตอยู่ เพื่อแสดงให้เห็นความผูกพันและความสนิทสนมระหว่างตนกับคุณยาย ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตาย

⁶ รักษาการสะกดคำตามต้นฉบับ

6.1.5 การเตรียมตัวตาย

เนื้อหาเรื่องการเตรียมตัวตายคือการกล่าวถึงการเตรียมความพร้อมสำหรับการตาย การวางแผนการดูแลสุขภาพ และการแสดงเจตนาล่วงหน้าสำหรับการรักษาในช่วงท้ายของชีวิต ตลอดจนการจัดการร่างกายและการจัดการศพหลังจากเสียชีวิตแล้วด้วย ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการเตรียมตัวตายจำนวน 3 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 5

ฉันจึงตั้งใจทำ Living will ในสมุดเบาใจกับพ่อและแม่ เพราะเราต่างไม่รู้เลยว่าใครจะเป็นคนที่จากไปก่อน แต่แพลนนี้จะมีประโยชน์ในการให้คนที่ยังอยู่ช่วยจัดการทุกอย่างให้ และแน่นอนว่าสิ่งที่ฉันทำคือการปูเส้นทางสู่การตายดีของทุกคนในบ้าน อาจจะไม่สามารถลงลึกรายละเอียดที่อยู่ในสมุดเบาใจทั้ง 3 เล่มได้หมด แต่สรุปคือบ้านเราคุยกันว่า...จะทำทุกวันให้มีค่าที่สุด ไม่ประมาทกับชีวิต อยู่ให้สบายและตายอย่างมีความสุข :)

(“พ่อแม่ห่วงอะไรแล้ว” อยู่และตายอย่างเบาใจด้วย Living will การปูเส้นทางสู่การตายดี โดย ปัญชาติดา ผ่องนพคุณ (Pimpisa, 2021, p. 16))

ตัวอย่างที่ 5 พ่อของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ผู้เล่าเรื่องเคยชวนพ่อและแม่ของตนให้กรอกเอกสารแสดงเจตนาล่วงหน้าเกี่ยวกับสุขภาพช่วงสุดท้ายและการตายดี (Living will) พร้อมทั้งสรุปให้เห็นว่า ครอบครัวของผู้เล่าเรื่องวางแผนจะใช้ชีวิตกันอย่างไม่ประมาท จะใช้ชีวิตให้สบาย และจะตายอย่างมีความสุข ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการเตรียมตัวตาย

6.1.6 ข้อดีของการเตรียมตัวตาย

เนื้อหาเรื่องข้อดีของการเตรียมตัวตายคือการกล่าวถึงประโยชน์ของการเตรียมความพร้อมสำหรับการตาย เพื่อให้ไม่ตื่นตระหนกจนเกินไปเมื่อถึงวาระสุดท้ายของตนเอง ผู้เล่าเรื่องมักยกตัวอย่างประสบการณ์ความสูญเสียของตนเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่า การตายของผู้ที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงนั้นเป็นการตายที่ดี เนื่องจากผู้ตายได้วางแผนเตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้าแล้ว ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องข้อดีของการเตรียมตัวตายจำนวน 2 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 6

กึ่งทำให้เรากลับไปทบทวนสมุดเบาใจที่เขียนไว้ ได้ให้คนในครอบครัวเห็นภาพของการมีชีวิตอยู่ในยามชรา และการดูแลระยะท้ายในแบบที่ตัวเองต้องการ ทำให้ได้คุยกันเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับความตายในครอบครัว คนเป็นพ่อแม่เริ่มบอกความต้องการของตัวเองกับลูก คนเป็นลูกมองเห็นภาพการดูแลพ่อแม่หากเขาแก่ตัวลงมากกว่านี้ และเริ่มนึกถึงการดูแลตัวเองเพราะเราเห็นแล้วว่า ความเจ็บป่วยและความตายเป็นเรื่องที่เข้ามาใกล้ตัวเราทีละนิด และเราก็ค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะคุ้นเคยกัน

(เรียนรู้จาก “กึ่ง” โดย ChachaandGrandpa (Pimpisa, 2021, p. 5))

ตัวอย่างที่ 6 คุณตาของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงการสูญเสียคุณตาซึ่งทำให้สมาชิกในครอบครัวของผู้เล่าเรื่องได้เห็นประโยชน์ของการเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตในช่วงระยะสุดท้ายและการตาย ซึ่งล้วนเป็นเรื่องใกล้ตัว ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องข้อดีของการเตรียมตัวตาย

6.1.7 เหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลง

เนื้อหาเรื่องเหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลงคือการกล่าวถึงเหตุการณ์ระหว่างที่ผู้ป่วยอยู่ในช่วงระยะสุดท้ายของชีวิต และอาการของโรคที่เป็นอยู่นั้นทวีความรุนแรงขึ้นหรือเกิดภาวะอื่นแทรกซ้อน ทำให้สุขภาพของผู้ป่วยทรุดโทรมลงอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องเหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลงจำนวน 5 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 7

พ่อเข้าเดือนที่ 4 พ่อเริ่มทรุด ทานอาหารและอื่น ๆ ได้น้อยลง ไม่พูด ไม่คุย ลูก ๆ เริ่มใจไม่ดี มองเห็นพ่อก็ใจหาย ลูก ๆ จะป้อนน้ำ/นมทุก 30 นาที พ่อก็อหิวสุดท้ายพ่อก็เริ่มทรุดมากขึ้น ไม่พูด ไม่ทานอาหาร น้ำ/นมใด ๆ ทั้งสิ้น

(“พ่อของฉัน” การดูแลด้วยรักและรักษาแบบประคับประคอง โดย นฤมล กุศลศิลป์ (Pimpisa, 2021, p. 64))

ตัวอย่างที่ 7 พ่อของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงอาการป่วยของพ่อในช่วงระยะสุดท้ายซึ่งค่อย ๆ มีอาการทรุดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับจนเกือบไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองใด ๆ รวมถึงปฏิเสธการรับประทานอาหารด้วย ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องเหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลง

6.1.8 การดูแลในช่วงระยะสุดท้าย

เนื้อหาเรื่องการดูแลในช่วงระยะสุดท้ายคือการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ญาติหรือผู้ดูแลผู้ป่วยคอยดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ซึ่งส่วนใหญ่มักจะพักรักษาอาการที่บ้านหรือที่โรงพยาบาล ผู้ป่วยบางส่วนอาจใช้เวลารักษาอาการช่วงระยะสุดท้ายนานแรมเดือน หรือบางส่วนอาจใช้เวลาเพียงไม่กี่วันก็มีอาการทรุดลงแล้วเสียชีวิตเลยก็ได้ ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการดูแลในช่วงระยะสุดท้ายจำนวน 4 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 8

ลูก ๆ ต้องดูแลพ่อเป็นพิเศษมากขึ้น เวลาเช้า-เย็นจะทำความสะอาดร่างกาย เช็ดหน้า เช็ดปาก เช็ดตัว เปลี่ยนผ้าอ้อม เปลี่ยนผ้าปูเตียง ป้อนอาหาร 3 มื้อ ป้อนน้ำ/นมทุก 2 ชม. ปกติพ่อก็ใส่บาตรพระตอนเช้าเป็นประจำ พ่อป่วยก็ไม่ต้องใส่บาตร ลูกจึงนิมนต์พระมาให้พ่อได้ใส่บาตรในตอนเช้า

พ่อกุญกับพระว่า ฉันป่วย แยกเลย ไม่ได้ไปใส่บาตรท่าน พระตอบว่าไม่เป็นไร เดี่ยวจะเข้ามาให้ใส่บาตรในบ้านก็ได้ พ่อยิ้มและยกมือไหว้พระ น้ำตาลูก ๆ ไทล ได้กอดพ่อ กำมือพ่อ และพูดว่าทำใจดี ๆ ไม่นานก็หายป่วยจ้า พ่อยิ้มและพูดตามว่า ไม่นานก็หายป่วย ๆ เห็นพ่อยิ้มแบบมีความสุข ลูก ๆ ก็มีความสุข

(“พ่อของฉัน” การดูแลด้วยรักและรักษาแบบประคับประคอง โดย นฤมล กุศลศิลป์ (Pimpisa, 2021, p. 63))

ตัวอย่างที่ 8 พ่อของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงการดูแลพ่อซึ่งเป็นผู้ป่วยติดเตียงและเป็นผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่แพทย์เจ้าของไข้เห็นชอบให้รักษาแบบประคับประคอง และให้กลับไปรักษาอาการที่บ้าน ผู้เล่าเรื่องให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดูแลพ่อ รวมถึงการนิมนต์พระมารับบิณฑบาตในบ้าน เพื่อให้พ่อมีโอกาสได้ใส่บาตรและสนทนารธรรมกับพระสงฆ์ ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการดูแลในช่วงระยะสุดท้าย

6.1.9 การสังเวย

เนื้อหาเรื่องการสังเวยคือการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ผู้ตายกล่าวถึงความบางประการแก่ญาติหรือผู้ดูแลไว้ก่อนที่จะเสียชีวิต การสังเวยอาจเป็นการกล่าวลาหรือการแจ้งให้ญาติทราบว่า ตนประสงค์จะให้ญาติจัดการศพของตนอย่างไร ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการสังเวยจำนวน 2 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 9

...ถามมีว่ายังมีอะไรที่อยากทำอีกมั๊ย มีก็พูดคุยแบบปกติแต่ด้วยเสียงแหบพร่าว่า “โลงสีขาว เทพพนมสามชั้นนะ” เราเองก็รับปากไปว่าจะจัดการให้ พอขึ้นมาบนห้องก็ลองค้นหาข้อมูลเรื่องโลงศพ ถึงเพิ่งได้รู้ว่าโลงศพเองมีรายละเอียดให้เลือกอยู่ไม่น้อยเลย พอมีกลับขึ้นมาบนห้องสักพักก็บอกอีกว่าให้สั่งโลงที่ร้านแถวมีนบุรี ซึ่งเป็นร้านเดียวกับที่เราหาข้อมูลอยู่พอดี เป็นอันว่าเรื่องนี้เคลียร์กันเรียบร้อยแล้ว มีให้รายละเอียดอย่างที่พวกเราทำตามได้ทันทีเมื่อถึงเวลา

(วันนี้คุณเตรียมตัวตายแล้วรึยัง? โดย Chaiwat Kun (Pimpisa, 2021, pp. 99-100))

ตัวอย่างที่ 9 แม่ของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงแม่ของตนซึ่งได้ออกแบบภาพพิธีบำเพ็ญกุศลศพของตนเองไว้ล่วงหน้า พร้อมกับแจ้งให้ลูก ๆ ทราบ เพื่อให้ลูก ๆ ได้เตรียมตัวและจัดพิธีได้ตามความประสงค์ของตน ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการสังเวย

6.2 วาระสุดท้ายของผู้ตาย

เนื้อหาเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตายคือการกล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงท้ายสุดของชีวิตของผู้ตาย ตั้งแต่เหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลงอย่างมากจนถึงช่วงที่สิ้นลมหายใจและไม่มีสัญญาณชีพ ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตายจำนวน 12 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 10

พอฉันเดินทางมาถึงโรงพยาบาลก็เจอเครื่องมือแพทย์เต็มตัวแม่ไปหมดทั้งสองข้างเตียง หมอบอกว่าแม่ความดันต่ำ ฉีดยาไปรอบที่ 2 แล้ว แต่ความดันยังขึ้นมาไม่เยอะ พร้อมกับมีอาการปอดติดเชื้อ หัวใจอาจหยุดเต้นได้ตลอด

เราคุยกันในครอบครัวแล้ว หากเป็นสภาพเช่นนั้นจะปล่อยให้แม่นิทราอย่างสงบ แต่ตอนนี้แม่ยังอยู่ หัวใจยังเต้น ยังหายใจอยู่ เราจะไม่ท้อ แต่จะไม่ทรมาณแม่

วินาทีที่หมอพยาบาลวิ่งกรูมาที่เตียงแม่ พร้อมกับบอกให้ญาติออกไปก่อนนั้น มันเป็นสัญญาณที่ทำให้ฉันรู้ว่าถึงเวลาที่แม่และฉันต้องจากลา

หลังจากนั้น...หมอดีเรียกมาคุยว่าจะปั๊มหัวใจให้ ฉันกับพี่ชายคุยกันแล้วว่าให้แม่ไปสงบ เพราะท่านเหนื่อยมานานแล้ว แล้ว...แม่ก็จากไปในเวลา 16.16 น. ของวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563 อย่างสงบ

(ด้วยความรักของฉัน โดย นพวรรณ ช้างแก้ว (Pimpisa, 2021, pp. 70-71))

ตัวอย่างที่ 10 แม่ของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงที่แม่ของตนมีอาการทรุดลงอย่างหนัก จนคณะบุคลากรทางการแพทย์ไม่สามารถช่วยให้มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตาย

6.3 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตาย

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตายประกอบด้วยเนื้อหาที่กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ 4 ประเด็น ได้แก่ การจัดการเกี่ยวกับศพ การส่งสารถึงผู้ตาย ความระลึกถึงผู้ตาย และการขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.3.1 การจัดการเกี่ยวกับศพ

เนื้อหาเรื่องการจัดการเกี่ยวกับศพคือการกล่าวถึงเหตุการณ์หลังจากที่ผู้ตายเสียชีวิตแล้ว และญาติดำเนินการติดต่อขอรับศพไปประกอบพิธีทางศาสนา รวมถึงเหตุการณ์ช่วงพิธีบำเพ็ญกุศลศพ ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการจัดการเกี่ยวกับศพจำนวน 6 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 11

...หลังจากที่ตุ่นตายก็ยืนงออยู่สักครู่และตั้งหลัก โทรศัพท์สอบถามหลวงพี่ที่วัดและเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลว่าจะทำอย่างไรกับศพนี้ ที่ไหนมีเผาหรือทำพิธีบ้าง ได้รับคำแนะนำให้ไปวัดห้วยจรเข้มะเข้ นครปฐม ในฐานะแม่ที่รักลูกสุดหัวใจก็ได้ซื้อโลง นิมนต์พระ ชื้อโกศเพื่อใส่เถ้ากระดูกตุ่นไว้ดูต่างหน้า รอนจนกระทั่งเผาหมดใช้เวลานานมาก เขาบอกนานกว่าคน ประมาณ 4 ชั่วโมงจึงเก็บกระดูกได้ ช่วงนั้นก็ไปขอบคุณคุณหมอมและกลับมาเก็บกระดูก กระดูกของตุ่นเป็นสีขาวสวยและวันนั้นก็เป็นวันพระ ผ้าที่ห่มให้ตุ่นเป็นผ้าห่มของครูกุ้งผู้เป็นแม่ ส่วนของตุ่นแม่เก็บไว้ห่มแทนความอบอุ่นที่ตุ่นมีให้แม่...

(ขอบคุณ “ตุ่น” ลูกรักของแม่กุ้ง โดย ครูกุ้ง (Pimpisa, 2021, pp. 11-12))

ตัวอย่างที่ 11 สุนัขที่ผู้เล่าเรื่องเคยเลี้ยงนั้นตาย ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์หลังจากที่สุนัขของตนตาย ทั้งการติดต่อวัดเพื่อทำพิธี การเผาศพ และการเก็บกระดูก ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการจัดการเกี่ยวกับศพ

6.3.2 การส่งสารถึงผู้ตาย

เนื้อหาเรื่องการส่งสารถึงผู้ตายคือการกล่าวถึงถ้อยคำที่ผู้เล่าเรื่องต้องการสื่อให้ผู้ตายทราบ เสมือนว่าผู้เล่าเรื่องกำลังสนทนาอยู่กับผู้ตาย ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการส่งสารถึงผู้ตายจำนวน 7 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 12

ขอให้นวลหลับให้สบายนะ ซาดิหน้าขอให้เราได้พบกันอีกโดยที่ร่างกายของนวลแข็งแรง อย่าให้ต้องพิการแบบนี้อีกเลย...

(ลาก่อน...น้านวล โดย เก้ เกศินี (Pimpisa, 2021, p. 158))

ตัวอย่างที่ 12 สุนัขที่ผู้เล่าเรื่องเคยเลี้ยงนั้นตาย ผู้เล่าเรื่องกล่าวถ้อยคำเสมือนว่าตนกำลังสนทนากับสุนัขที่ตายไป ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการส่งสารถึงผู้ตาย

6.3.3 ความระลึกถึงผู้ตาย

เนื้อหาเรื่องความระลึกถึงผู้ตายคือการกล่าวถึงการนึกถึงผู้ตาย การนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ผู้เล่าเรื่องเคยปฏิบัติร่วมกับผู้ตายเมื่อครั้งที่ผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องความระลึกถึงผู้ตายจำนวน 5 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 13

...แล้วหลังจากงานศพของพ่อ ฉันก็ลงมือทำงานจิตอาสามากขึ้น ทั้งไปทำแนวกันไฟ ไปดับไฟป่า ไปทำความสะอาดถนนขึ้นดอยสุเทพ เก็บขยะ ปลูกต้นไม้ การทำงานเพื่อส่วนรวมทำให้ฉันเริ่มเข้าใจพ่อมากขึ้น คิดถึงพ่อทุกครั้ง และรู้ว่าในร่างกายของฉันมีพ่ออยู่ด้วยเกิน 80%

(“การจากลาที่งดงาม” โดย Aree Mui (Pimpisa, 2021, pp. 41-42))

ตัวอย่างที่ 13 พ่อของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์หลังจากพิธีบำเพ็ญกุศลศพของตนเสร็จสิ้นลงแล้ว และผู้เล่าเรื่องได้ไปทำกิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ เหมือนที่พ่อของตนเคยทำเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้เล่าเรื่องเข้าใจพ่อของตนและยิ่งทำให้คิดถึงพ่อมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องความระลึกถึงผู้ตาย

6.3.4 การขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

เนื้อหาเรื่องการขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือการกล่าวขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต ทั้งญาติของผู้ตาย บุคลากรทางการแพทย์ ผู้บริจาคโลหิต ตลอดจนผู้ที่มาร่วมในพิธีบำเพ็ญกุศลศพด้วย ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 3 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 14

...ต้องขอขอบพระคุณทุกท่านสำหรับทุกกำลังใจที่มีให้ ขอบพระคุณเลือดทุกหยดที่หลายท่านยินดีมาบริจาค เพื่อต่ออายุยาย...

(ยายคือครูผู้แจ่มใส พร้อมอ้าโลก.....ไม่ประมาท โดย ณัฐพร วัจวิญญู

(Pimpisa, 2021, p. 195))

ตัวอย่างที่ 14 คุณยายของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวขอบคุณบุคคลรอบข้างที่เป็นกำลังใจให้ผู้เล่าเรื่องหลังจากที่สูญเสียคุณยาย รวมถึงขอบคุณผู้ที่ได้ร่วมบริจาคโลหิตเพื่อรักษาอาการของคุณยายในช่วงที่มีอาการทรุดลง ก่อนที่คุณยายจะเสียชีวิตในเวลาต่อมา ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

6.4 ความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่อง

ความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่องประกอบด้วยเนื้อหาที่กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ 5 ประเด็น ได้แก่ ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง การยกย่องชื่นชม การแสดงความคิดเห็น ทรรศนะเกี่ยวกับความตาย และความเข้าใจสัจธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.4.1 ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง

เนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องคือการกล่าวถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อเหตุการณ์ที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องส่วนใหญ่มักเป็นความรู้สึกด้านลบซึ่งเกิดจากภาวะที่ต้องอยู่ในสถานการณ์ตึงเครียดหรือโศกเศร้า เช่น การต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยระยะสุดท้าย การต้องปิดบังความจริงกับผู้ป่วยระยะสุดท้ายเกี่ยวกับโรคและการรักษาโรค การสูญเสียผู้เป็นที่รัก ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องจำนวน 11 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 15

...ผมซึ่งเป็นลูกชายต้องตัดสินใจว่าจะให้หมอทำไหม และทุกครั้งที่ต้องตัดสินใจ มันเป็นเรื่องยากมาก ๆ ที่ต้องเลือกระหว่างความหวังของเราและเหล่าญาติ ๆ ที่อยากเห็นพ่อกลับมา แลกกับความเจ็บตัวและทรมานเพิ่มของพ่อ
(นาทีสุดท้ายของพ่อและสมุดเบาใจของผม โดย อวิรุทธิ์ (Pimpisa, 2021, pp. 86-87))

ตัวอย่างที่ 15 พ่อของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงความรู้สึกอัดอั้นใจของคนที่ต้องตัดสินใจเรื่องการรักษาอาการป่วยของพ่อในช่วงวาระสุดท้าย เนื่องจากการตัดสินใจรักษาอาจยิ่งทำให้พ่อของตนทรมานมากยิ่งขึ้น แต่การตัดสินใจไม่รักษาก็อาจทำให้พ่อเสียชีวิตได้เช่นกัน ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง

6.4.2 การยกย่องชื่นชม

เนื้อหาเรื่องยกย่องชื่นชมคือการกล่าวเชิดชูคุณความดีและเกียรติประวัติของผู้ตายเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องยกย่องชื่นชมจำนวน 5 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 16

...แม้สังขารจะค่อย ๆ ถดถอย แต่ตลอด 15 ปีที่รู้จักกับท่านมา มีสิ่งหนึ่งที่ท่านไม่เคยเปลี่ยน นั่นคือการหมั่น ‘เจริญสติ’ หรือ การเพียร “รู้สึกตัว” คำที่ท่านพูดถึงมานานหลายสิบปี
อาจารย์มักปฏิบัติให้เห็นซึ่งหน้าจนกลายเป็นภาพที่ผมชื่นตามาเนิ่นนานแล้ว ท่านไม่เลือกรูปแบบ ไม่ยึดติดกับเครื่องมือ และไม่ยึดถือกับเวลาหนึ่งเวลาใดโดยเฉพาะ
(บันทึกในวันครบรอบปีแห่งการจากไปของ “อาจารย์เขมานันทะ” โดย รุ่งโรจน์ ไกรบุตร (Pimpisa, 2021, p. 106))

ตัวอย่างที่ 16 ผู้ป่วยที่ผู้เล่าเรื่องเคยดูแลนั้นเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวยกย่องอาจารย์เขมานันทะซึ่งตนเคยดูแลใกล้ชิดมาเป็นเวลานาน พร้อมทั้งชื่นชมวัตรปฏิบัติของอาจารย์ซึ่งผู้เล่าเรื่องเคยได้สัมผัสด้วยตนเอง ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องยกย่องชื่นชม

6.4.3 การแสดงความคิดเห็น

เนื้อหาเรื่องการแสดงความคิดเห็นคือการกล่าวถึงความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อประเด็นที่ตนได้กล่าวถึง ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการแสดงความคิดเห็นจำนวน 4 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 17

วิถีเดินทางของบอยสงบง่าย เหมือนบอยใช้ร่างกายนี้ครบเวลาแล้วก็ค่อย ๆ หลับพักไป ไม่ต้องป่วย ต้องผ่า ต้องกินยาสักกะเม็ด สงบ นวล ราบรื่น

(เฉียบสุด น่องรัก ความตาย.....เป็นของยังยืน โดย อาตุ่ย (Pimpisa, 2021, p. 187))

ตัวอย่างที่ 17 รุ่นน้องของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงการตายของรุ่นน้อง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่าเป็นการตายที่สงบ ง่าย และราบรื่น ราวกับรุ่นน้องของผู้เล่าเรื่องได้นอนหลับพักผ่อนไป หลังจากที่ได้ใช้ร่างกายนั้นครบตามกำหนดเวลาแล้ว ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการแสดงความคิดเห็น

6.4.4 ทรรศนะเกี่ยวกับความตาย

เนื้อหาเรื่องทรรศนะเกี่ยวกับความตายคือการกล่าวถึงความเห็นของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อความตาย ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องทรรศนะเกี่ยวกับความตายจำนวน 4 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 18

...ความตายที่มาในเวลาที่เหมาะสมนั้นกลับเป็นเรื่องที่ไม่น่าเสียใจ แต่ให้อะไรกับคนที่ยังอยู่ได้อีกมากมาย

(เรียนรู้จาก “กึ่ง” โดย ChachaandGrandpa (Pimpisa, 2021, p. 5))

ตัวอย่างที่ 18 คุณตาของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงความเห็นของตนซึ่งมองความตายที่เกิดขึ้นในเวลาที่เหมาะสมนั้นเป็นเรื่องที่ไม่น่าเสียใจ แต่กลับเป็นเรื่องที่ให้อุทิศที่ดีแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องทรรศนะเกี่ยวกับความตาย

6.4.5 ความเข้าใจสังขธรรม

เนื้อหาเรื่องความเข้าใจสังขธรรมคือการกล่าวถึงการตระหนักถึงความจริงแท้ของชีวิตซึ่งผู้เล่าเรื่องได้จากการมีประสบการณ์ความสูญเสียในครั้งนั้น ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องความเข้าใจสังขธรรมจำนวน 3 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 19

ขอบคุณบอยที่เป็นครูทำให้เราได้เห็นสังขธรรมว่า ทุกคนก็อยู่ในกฎของธรรมชาติ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้พิจารณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดา และได้ปฏิบัติยกจิตยกใจให้เกิดปัญญาในยามประสบกับสิ่งที่เราไม่ได้ปรารถนาที่ว่า มันคือธรรมชาติที่ทุกคนต้องได้พบเจอ ให้เราผ่านเวลานี้ไปด้วยความเข้าใจ

ชีวิตเป็นของไม่ยั่งยืน ความตายเป็นของยังยืน อันเราจะพึงตายเป็นแน่แท้

(เฉียบสุด น่องรัก ความตาย.....เป็นของยังยืน โดย อาตุ่ย (Pimpisa, 2021, p. 187))

ตัวอย่างที่ 19 รุ่นน้องของผู้เล่าเรื่องเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงการตายของรุ่นน้องที่ทำให้เข้าใจสังขธรรมของชีวิตว่าชีวิตเป็นของไม่ยั่งยืน แต่ความตายเป็นของยังยืน เมื่อบุคคลล้วนอยู่ในกฎของธรรมชาติ การตายจึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่ทุกคนล้วนต้องประสบ ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องความเข้าใจสังขธรรม

6.5 การอวยพรผู้อ่าน

เนื้อหาเรื่องการอวยพรผู้อ่านคือการกล่าวให้พรแก่ผู้ที่ได้อ่านเรื่องเล่า ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเนื้อหาเรื่องการอวยพรผู้อ่านจำนวน 1 เรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 20

...ดิฉันได้นำเรื่องเล่ามาเผยแพร่ในครั้งนี้นี้ ขอผลบุญกุศลในครั้งนี้นี้จงสำเร็จ และผู้ที่ได้อ่านเรื่องเล่าจงประสบสิ่งที่
ดีงาม มีความสุข ความเจริญ และมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงตลอดไปเทอญ สาธุ...

(เรื่องเล่าประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเพื่อสร้างกำลังใจและการจากไปอย่างสงบ โดย นฤมล

(Pimpisa, 2021, p. 28))

ตัวอย่างที่ 20 ผู้ป่วยที่ผู้เล่าเรื่องเคยดูแลนั้นเสียชีวิต ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายจนถึงวาระสุดท้ายของผู้ป่วย จากนั้นเมื่อเล่าเรื่องจบ ผู้เล่าเรื่องก็ได้กล่าวอวยพรให้แก่ผู้อ่านหนังสือรวมเรื่องเล่าเล่มดังกล่าวนี้ ตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงเนื้อหาเรื่องการอวยพรผู้อ่าน

จากผลการวิจัยเรื่องเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียซึ่งได้กล่าวถึงข้างต้น หากพิจารณาองค์ประกอบโครงสร้างของเรื่องเล่าตามแนวคิดเรื่องโครงสร้างของเรื่องเล่า ของลาบอฟและวาเลตสกี (Labov & Waletzky, 1967) ลาบอฟ (Labov, 1972, 2014) และลาบอฟและแฟนเชล (Labov & Fanshel, 1977) ประกอบด้วย จะเห็นว่าเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าที่สัมพันธ์กับโครงสร้างของเรื่องเล่า ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียกับโครงสร้างของเรื่องเล่า

กลุ่มเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย	โครงสร้างของเรื่องเล่า
1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย	ส่วนปูเรื่อง
2. วาระสุดท้ายของผู้ตาย	ส่วนดำเนินเรื่อง
3. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตาย	ส่วนคลายปม
4. ความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่อง	ส่วนประเมินค่า
5. การอวยพรผู้อ่าน	ส่วนปิด

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียกับโครงสร้างของเรื่องเล่า จากตารางจะเห็นว่า เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่ากับโครงสร้างของเรื่องเล่าที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ เนื้อหาในกลุ่มเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย วาระสุดท้ายของผู้ตาย และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตาย มักปรากฏเป็นส่วนปูเรื่อง ส่วนดำเนินเรื่อง และส่วนคลายปม เนื้อหาในกลุ่มความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่องมักปรากฏเป็นส่วนประเมินค่า ส่วนเนื้อหาเรื่องการอวยพรผู้อ่านนั้นมักปรากฏเป็นส่วนปิด

จากเนื้อหาในกลุ่มเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย เนื้อหาเรื่องภูมิหลังของผู้ตาย ภูมิหลังของผู้เล่าเรื่อง ภูมิหลังของครอบครัว และความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายมักปรากฏเป็นส่วนปูเรื่อง เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

ผู้ที่ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงในเรื่องเล่า ทำให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่องเล่าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงช่วยให้เข้าใจเหตุผลของการกระทำตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่ถูกกล่าวถึงในเรื่องเล่าได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

เนื้อหาเรื่องการเตรียมตัวตาย ข้อดีของการเตรียมตัวตาย เหตุการณ์ช่วงที่ผู้ป่วยมีอาการทรุดลง การดูแลในช่วงระยะสุดท้าย การสูญเสีย วาระสุดท้ายของผู้ตาย และเนื้อหาในกลุ่มเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตายมักปรากฏเป็นส่วนดำเนินเรื่องและส่วนคลายปม ผู้เล่าเรื่องถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนเหตุการณ์ต่าง ๆ คลี่คลายลง เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจลำดับการเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย

เนื้อหาในกลุ่มความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่องมักปรากฏเป็นส่วนประเมินค่า เพื่อแสดงให้เห็นทรนชนะของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อเรื่องที่เล่า เนื้อหาในกลุ่มดังกล่าวไม่มีตำแหน่งการปรากฏที่แน่นอน สามารถแทรกอยู่ในช่วงใดของเรื่องเล่าก็ได้

เนื้อหาเรื่องการอวยพรผู้อ่านปรากฏเป็นส่วนปิด หลังจากที่คุณเล่าเรื่องได้กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ จนครบถ้วนแล้ว ผู้เล่าเรื่องก็อวยพรผู้รับสารแล้วยุติการเล่าเรื่อง

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาที่ปรากฏในความถี่สูงได้แก่เนื้อหาเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตายและเนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง กล่าวคือ เนื้อหาเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตายปรากฏในเรื่องเล่าจำนวน 12 เรื่อง ส่วนเนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องปรากฏในเรื่องเล่าจำนวน 11 เรื่อง อาจเนื่องมาจากลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องเล่าของผู้ที่มีประสบการณ์ความสูญเสีย เหตุการณ์ช่วงวาระสุดท้ายของผู้ตายจึงอาจเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ผู้เล่าเรื่องสามารถจดจำได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เล่าเรื่องทุกคนล้วนเป็นผู้ที่ผูกพันหรือมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกับผู้ตายในช่วงวาระสุดท้ายของผู้ตาย เหตุการณ์ดังกล่าวจึงน่าจะตราตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้เล่าเรื่องด้วย นอกจากนี้ เนื่องจากในข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้เล่าเรื่องทุกคนได้เล่าถึงประสบการณ์ตรงของตนเอง จึงอาจแทรกความรู้สึกของตนไปในขณะเล่าเรื่องด้วยเหตุนี้ เนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องจึงปรากฏในความถี่สูงด้วยเช่นเดียวกัน

เนื้อหาที่ปรากฏในความถี่ต่ำที่สุดคือเนื้อหาเรื่องการอวยพร คือปรากฏในเรื่องเล่าเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น อาจเนื่องมาจากลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้เล่าเรื่องส่วนใหญ่มุ่งเล่าถึงประสบการณ์ของตนเอง เรื่องที่เล่าส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเหมือนเป็นการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) คือผู้เล่าเรื่องทำหน้าที่เล่าเรื่องประสบการณ์ของตนเท่านั้น ส่วนลักษณะที่เหมือนเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) ก็ปรากฏในลักษณะที่เหมือนผู้เล่าเรื่องกำลังสนทนากับผู้ตาย ไม่ค่อยปรากฏการสื่อสารกับผู้อ่านมากนัก ผลการวิจัยจึงปรากฏเนื้อหาเรื่องการอวยพรผู้อ่านน้อยที่สุด

ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานบางส่วน กล่าวคือ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสียนั้นมีหลากหลาย และเนื้อหาเรื่องวาระสุดท้ายของผู้ตายและเนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องก็ปรากฏในความถี่สูงดังสมมติฐานของการวิจัย แต่เนื้อหาเรื่องความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายนั้นปรากฏในข้อมูลเรื่องเล่าจำนวน 5 เรื่องเท่านั้น อาจเนื่องมาจากข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่กล่าวถึงการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับผู้เล่าเรื่อง ลักษณะดังกล่าวอาจทำให้พออนุมานได้ว่า ผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายนั้นย่อมผูกพันกันอยู่แล้ว จึงอาจไม่ค่อยปรากฏเนื้อหาเรื่องความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายมากนัก

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบโครงสร้างของเรื่องเล่าจะเห็นว่า ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้ไม่ค่อยปรากฏส่วนเปิด อาจเนื่องมาจากลักษณะของข้อมูลเป็นเรื่องเล่าประสบการณ์ส่วนบุคคล ผู้เล่าเรื่องส่วนใหญ่จึงอาจเล่าเรื่องไปตามประเด็นที่ตนต้องการเล่า ไม่ได้สรุปเรื่องทั้งหมดไว้ในช่วงต้นให้เป็นส่วนเปิดของเรื่องเล่า นอกจากนี้ หากผู้เล่าเรื่องสรุปผลของ

เหตุการณ์ทั้งหมดไว้ตั้งแต่ช่วงต้นก็อาจมีส่วนทำให้เรื่องเล่านั้นน่าติดตามน้อยลง เนื่องจากผู้รับสารได้ทราบบทสรุปของเรื่องทั้งหมดไว้ล่วงหน้าแล้ว

อนึ่ง ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ประสบการณ์ของผู้เล่าเรื่องนั้นอาจมีผลต่อเนื้อหาของเรื่องเล่า ในเรื่องเล่าบางเรื่อง ผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดหรืออาจสนิทสนมกันมาก ในขณะที่บางเรื่อง ผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายเพิ่งได้รู้จักกันในช่วงก่อนวาระสุดท้ายของผู้ตาย ในเรื่องเล่าบางเรื่อง ผู้ตายตายเพราะการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ในขณะที่บางเรื่อง ผู้ตายตายด้วยการเจ็บป่วยแบบกะทันหัน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ก็อาจมีผลทำให้เรื่องเล่าแต่ละเรื่องนั้นมีเนื้อหาที่แตกต่างกันได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่า เนื้อหาของเรื่องเล่าอาจสัมพันธ์กับการลำดับเรื่อง กล่าวคือ เนื้อหาเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการตายของผู้ตาย วาระสุดท้ายของผู้ตาย และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการตายของผู้ตาย มักปรากฏเรียงกันตามลำดับ เนื่องจากผู้เล่าเรื่องมักเล่าเหตุการณ์เรียงไปตามลำดับเวลา เพื่อให้ผู้รับสารติดตามสารและเข้าใจเหตุการณ์ที่กล่าวถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของงานวิจัยที่มีมาก่อน กล่าวคือ เนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องที่พบในผลการวิจัยของงานวิจัยนี้เทียบได้กับเนื้อหาเรื่องผลกระทบทางอารมณ์ที่มีต่อผู้เล่าเรื่องที่พบในผลการวิจัยของเบนเนตต์และวิดัล ฮอลล์ (Bennett & Vidal-Hall, 2000) เนื้อหาเรื่องความโศกเศร้าและความสูญเสียในผลการวิจัยของประภัสสร (Prapassorn, 2018) และเนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสียในผลการวิจัยของอัศวินและคณะ (Akhawit et al., 2018) ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ประสบการณ์ความสูญเสียนั้นมีผลต่อความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง เมื่อต้องเล่าถึงเหตุการณ์การสูญเสียผู้เป็นที่รัก ผู้เล่าเรื่องต้องหวนระลึกถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย จึงอาจส่งผลให้ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงความรู้สึกของตนประกอบด้วย อาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาเรื่องความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องเป็นประเด็นสำคัญที่มักปรากฏในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย และเป็นลักษณะเด่นของเรื่องเล่าประเภทดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป ข้อมูลเรื่องเล่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้นอกจากจะเป็นเครื่องมือถ่ายทอดประสบการณ์ความสูญเสียของผู้เล่าเรื่องแล้ว เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องเล่ายังแสดงให้เห็นบทบาทของการเป็นเครื่องบันทึกความทรงจำของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อผู้ตาย ประเด็นที่ผู้เล่าเรื่องเล่าถึงนั้นสะท้อนให้เห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ชัดเจนและตราตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้เล่าเรื่อง เมื่อต้องเล่าถึงการสูญเสียดังกล่าว ผู้เล่าเรื่องก็จะเลือกนำเสนอประเด็นเหล่านั้น สอดคล้องกับที่เบนเนตต์และวิดัล ฮอลล์ (Bennett & Vidal-Hall, 2000) อธิบายว่า เรื่องเล่าของหญิงหม้ายเกี่ยวกับการตายของสามีนั้นมีบทบาทในการแสดงการยอมรับเหตุการณ์สำคัญของชีวิตเพื่อเก็บเป็นความทรงจำ และแสดงการรักษาความผูกพันระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้ตายด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- Akhawit Ruengrong, Nuttawat Janham & Saowalak Chandam อัครวิทย์ เรืองรอง, ณัฐวัตร จันทร์งาม & เสาวลักษณ์ จันทร์คำ. (2018). Laksana den khong nueaha chak “rueanglao” thi rao a-rom sathuean chai nai hetkarn sawankhot nai phrabat somdet phra paraminthara maha Bhumibol Adulajadej ลักษณะเด่นของเนื้อหาจาก “เรื่องเล่า” ที่เร้าอารมณ์สะเทือนใจในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช [Dominant characteristics of “emotional narratives” towards the decease of H.M. King Bhumibol Adulajadej]. *Warasarn Sinlapasat Mahawithayalai Ubon Ratchathani* วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี [Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University], 14(2), 227-248.
- Pimpisa Rattanapanlop พิมพ์พิศา รัตนพลภ (Ed.). (2021). *Rueanglao haeng khwamkhopkhun* เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ [Narrative of gratitude]. Peaceful Death. <https://peacefuldeath.co/wpcontent/uploads/2021/06/เรื่องเล่าแห่งความขอบคุณ.pdf>
- Prapassorn Chansatitporn ประภัสสร จันทร์สถิตย์พร. (2018). Rueanglao chak khao nangsupim nai sai phranet somdet phrachao phi nang thoe chao fah Gallayani Vadhana krommaluang Naradhiwas ratchanakharin “chotmai het chaoban khao somdet ya sawankhot chak nangsupim” เรื่องเล่าจากข่าวหนังสือพิมพ์ในสายพระเนตรสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ “จดหมายเหตุชาวบ้าน ข่าวสมเด็จพระเจ้าสวรรคตจากหนังสือพิมพ์” [Narrative from newspaper in a vision of H.R.H Princess Galyani Vadhana, Princess of Naradhiwas “Popular chronicle from the press, the demise of the princess mother”]. *Warasarn Wichakan Khana Manutsayasat lae Sangkhommasat Mahawithayalai Rajabhat Nakhon Sawan* วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ [The Academic Journal: Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University], 5(1), 35-75.
- Watcharin Intaprom วัชรินทร์ อินทรหอม. (2019). Kanwikhro lae kannamsanoie pon kanwikhro khomun choeng khunnapap การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ [Analysis and presentation of qualitative data analysis]. *Warasarn Wichakarn Mahawittayalai Rajabhat Phranakhon* วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร [Academic Journal Phranakhon Rajabhat University], 10(2), 314-333.
- Weena Wutthichamnonng วิณา วุฒิจำนงค์. (2022, July 1). *Suk chai thi tai di: Konlawithi thang phasa nai rueanglao prasopkan khwamsunsia* สุขใจที่ตายดี: กลวิธีทางภาษาในเรื่องเล่าประสบการณ์ความสูญเสีย [Happy with good death: Linguistic strategies in narratives about experiences of loss] [Conference session]. Kanprachum wichakan manutsayasat lae sangkhommasat radap chat khrang thi 15 lae radap nanachat khrang thi 2 การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ 15 และระดับนานาชาติครั้งที่ 2 [Proceedings of 15th National and 2nd International Conference on Humanities and Social Sciences], Virtual conference via Zoom Cloud Meetings.

ภาษาต่างประเทศ

- Bennett, K. M., & Vidal-Hall, S. (2000). Narratives of death: A qualitative study of widowhood in later life. *Ageing & Society, 20*(4), 413-428. <https://doi.org/10.1017/S0144686X99007813>
- Downe-Wamboldt, B. (1992). Content analysis: Method, applications, and issues. *Health Care for Women International, 13*(3), 313-321. <https://doi.org/10.1080/07399339209516006>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research, 15*(9), 1277-1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage.
- Labov, W. & Fanshel, D. (1977). *Therapeutic discourse: Psychotherapy as conversation*. Academic Press.
- Labov, W. & Waletzky, J. (1967). Narrative analysis: Oral versions of personal experience. In J. Helm (Ed.), *Essays on the verbal and visual arts* (pp. 12-44). University of Washington Press.
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. University of Pennsylvania Press.
- Labov, W. (2014). The transformation of experience in narrative. In A. Jaworski & N. Coupland (Eds.), *The discourse reader* (3rd ed., pp. 200-212). Routledge.